

Кампания
„Национална седмица на делфините 2013“

Делфините – приятели на хората в морето

Кампания „Национална седмица на делфините 2013“ е проект, осъществен с финансовата подкрепа на ПУДООС при МОСВ.

Кампания „Национална седмица на делфините“

Кампания „Национална седмица на делфините 2013“ се провежда в рамките на инициатива на МОСВ за подкрепа на опазването на китоподобните бозайници в Черно море и насърчаването на тези усилия, които имат изключително значение за екологичното здраве на морето и бъдещето на региона. Китоподобните в Черно море са обикновеният делфин, афалата и морската свиня (муткурът). Поради сходството между тях често тези видове, които са представители на две различни семейства в разряда китоподобни, се наричат с общото име делфини.

Едва ли има по-мили, любознателни и интелигентни морски обитатели от делфините. Те са изключително добре приспособени за воден живот. Съвършени плувци с фантастични сетива, които им служат прекрасно под водата, те винаги са демонстрирали дружелюбно отношение към човека и стремеж за контакти с него.

Връзката между хората и делфините датира от древността: делфините се срещат на изображения от античността, присъстват в митове и легенди на средиземноморските цивилизации като неизменни помощници и приятели на хората в морето. Много са историите за делфини, които помагат на мореплаватели и плувци, показват им пътя към спасението, търсят близост с тях и дори биват опитомявани от хората.

Тази близост между хората и морските животни се появява отново едва през XX в. и е нужно да бъде преосмислена и очертана като перспектива за бъдещето. С развитието на морското дело и технологиите, тяхното поведение става обект на сериозни изследвания. Някои от тях са обучавани да изпълняват определени задачи в морето. Расте и броят на животните, които живеят в аквариуми и места с водни атракции. Различно е отношението на обществото към морето и неговите обитатели. Безсмислено изтребвани в миналото, делфините сега са защитени от закона. Прилагането на този закон обаче зависи както от властите, така и от съзнанието на рибари, риболовци и моряци, и отразява отношението и търпимостта на цялото общество. И трите вида делфини са вече редки в нашето море, като най-чести причини за намаляването им е уловът им в рибарски мрежи, убиването им от рибарите, замърсяването на водите и намаляването на хранителната база.

Сега е наш ред да помогнем на делфините, наш дълг е да ги предпазим от много човешки дейности, които са пряка заплаха за тях и местообитанията им.

Кампанията, осъществявана от Черноморска мрежа на неправителствените организации и партньори, е насочена най-вече към ученици и пограстващи, но цели да ангажира вниманието на цялата общественост с проблемите на морските бозайници и Черно море. Тя поставя въпроса за опазването на делфините и по-доброто познаване на поведението и физическите им характеристики, като спомага за повишаване на екологичната култура на децата и формирането на природозащитно мислене у различните възрастови групи. Кампанията ще

насочи вниманието на младежите към необходимостта от опазване на китоподобните бозайници.

Морски бозайници

Китоподобни (*Cetacea*) са разред водни плацентни бозайници. Името произхожда от старогръцки (гр. κῆτος) и означава морско чудовище. Известни са около 80—90 вида китоподобни. Китоподобни са китовете, делфините и морските свине. Всички те се характеризират с изключителна интелигентност. Китоподобните бозайници са най-видимият и емблематичен показател за здравето на моретата и океаните на планетата.

В Черно море се срещат три вида китоподобни бозайници — обикновен делфин, афала и морска свиня (муткур), представени от характерни подвидове.

Опазването на китоподобните бозайници е голямо предизвикателство за съвременността. Те се нуждаят от защита, тъй като са особено уязвими на различни заплахи, свързани с човешката дейност — инциденти при улов в рибарски мрежи, намаляване на рибните запаси и хранителния им ресурс поради свръхулов, химическо замърсяване, високи нива на шум, сблъскване с плавателни съдове и други смущаващи животните дейности в морето. Заплахите за съществуването им са особено сериозни в затворените морета.

Китоподобните са високо развити и умни бозайници, които живеят дълго, имат ниска размножителна способност и са от съществено значение за морската екосистема.

Те са в категорията на застрашените видове в Черно море според списъка на Международния съюз за защита на природата (IUCN).

Поради полузатворения и изолиран характер на нашето море, те са еволюирали като ендемични подвидове: черноморски обикновен делфин (*Delphinus delphis ponticus*), черноморска афала (*Tursiops truncatus ponticus*) и реликтен муткур (*Phocoena phocoena relicta*).

В миналото делфините са били обект на промишлен улов. Днес и трите вида са защитени от закона. Тяхното опазване се регламентира от Закона за биологичното разнообразие и Закона за рибарството и аквакултурите. Муткурът и афалата са в Червената книга на България. В международен аспект делфините, обитаващи Черно море, са включени в редица природозащитни документи — Конвенцията за мигриращите видове (CMS), Споразумението за опазване на китоподобните в Черно море, Средиземно море и съседната акватория на Атлантическия океан (ACCOBAMS), Директивата за местообитанията на ЕС и др. България изпълнява национален план за опазване на китоподобните в Черно море в рамките на ангажиментите на страната ни към международните споразумения и в духа на политиката на ЕС. По отношение на опазването на морските бозайници редица експерти се застъпват за преминаването към подход, който обхваща всички елементи на екосистемата, включително делфините.

Сем. Делфини (Delphinidae)

Делфините имат средни размери на тялото и най-едрите видове, като косатката, достигат до 7—8 м. Гръбният плавник е разположен около средата на тялото или малко напред, а у някои липсва. Опащният плавник в средата на задния край е дълбоко врязан. Гръдните плавници са широки и заострени в края. Окраската на тялото им е разнообразна. Зъбите на горните и долните челюсти силно варират по брой и при много видове са над 100. Разпространени са във водите на океаните и някои морета. Всички делфини са хранят с риба и други морски организми. У нас ловът на делфини е забранен от 1967 г.

Обикновен делфин (Delphinus delphis ponticus)

Обикновеният делфин се среща почти навсякъде, включително и по нашето Черноморско крайбрежие, но в най-голямо количество в топлиите области на Атлантическата и Тихия океан. На дължина тялото му достига до 2,6 м, а средното му тегло е 53 кг. Тялото му е стройно, продълговато. Муцуната му е удължена като клон, а на главата има изпъкнала мазна възглавничка. Гръбният плавник е сърпообразно извит. Окраската силно варира, като обикновено горната страна е черна, а коремната бяла. Отстрани тялото му има по две сиви петна. Във всяка долна и горна челюст притежава по 40—60 конусовидни зъба. Плува бързо, със скорост 40—50 км в час, като се змурка на малка дълбочина, където се ориентира с ултразвуци. В Черно море прави сезонни миграции в зависимост от храната — през пролетта и лятото в северните, а през зимата — в южните райони. Той води стаден начин на живот, като се събира на големи ята. Храни се с риба — хамсия, трициона, сафриг, лефер, барбуня и някои ракообразни. След 10—11 месеца бременност ражда по 1—2 малки, дълги до 80—95 см, които бозаят около 4 месеца и стават полово зрели след 3 години.

Обикновен делфин

Храна
Дънни риби	Заплахи
Шумово замърсяване	Инциденти на заплитане в мрежи	Конкуренция с гребномашабния риболов
Пелагични риби	Токсични вещества	Пряко смущаващи човешки дейности	Намален хранителен ресурс

Афала (*Tursiops truncatus ponticus*)

Афалата е разпространена почти навсякъде, включително в нашето Черно море, но не се среща във водите на Арктика и Антарктика. Тя е най-едрият черноморски вид от делфините. На дължина тялото ѝ достига от 100 до 310 см, а средното ѝ тегло е около 120 kg. Окраската ѝ варира доста, като в повечето случаи на горната страна е черна, а на долната бяла. Около очите и между тях има черна ивица. Зъбите ѝ имат конична форма, като на всеки горен и долен челюстен ред има от 18 до 26 зъба. Населява умерените и тропичните зони на океаните и много вътрешни морета, като се държи близо до бреговете. Храни се с риба и мекотели. Тя може да плува със скорост до 50 км в час и да се гмурка дълбоко във водата, като прави пръскащи фонтани до 1,5 м. След 11—12 месеца бременност ражда веднъж на 2 години по едно малко, което е дълго до 100 см и тежи 12 kg.

Афала

Сем. Морски свине (*Phocoenidae*)

Морските свине са семейство морски бозайници от разред китоподобни близки до делфините, които се отличават от тях с по-малките си размери и по късата си заоблена муцуна.

Морска свиня (Муткур) (*Phocaena phocaena relicta*)

Морската свиня, наречена още муткур, е разпространена в Атлантическия и Тихия океан, както и в някои изолирани райони, включително в нашите черноморски води. Той е най-гребният черноморски китоподобен бозайник — на дължина достига до 180 см, а теглото му е до 80 kg. Муцуната му е тъпа, а гребният плавник е триъгълен и сравнително нисък. Окраската на горната страна е тъмносива, а на долната бяла или сива с не съвсем ясно

изразена граница между тъмната и бялата окраска. Зъбите на горната му челюст са 24—27, а на долната 22—24. Обитава крайбрежните води и извършва сезонни миграции. Храни се предимно с риба и безгръбначни животни. Образува групи от 2 до 10 животни. След 10-месечна бременност ражда всяка година по едно малко с дължина на тялото 70 см и тегло 4 кг, което бозае 4 месеца. Морската свиня е била обект на интензивен промишлен риболов. Сега уловът ѝ е забранен и тя е от категорията застрашен вид.

Морска свиня (Муткур)

Заплахи и мерки за опазване на дelfините

Китоподобните представляват неразделна част от морската екосистема, която трябва да бъде опазена в полза на настоящите и бъдещите поколения, а опазването им е наша обща грижа. От голямо значение е интегрирането на действията за опазване на китоподобните с дейностите на море, като риболов и движение на морски съдове. Природозащитният статус на китоподобните може да бъде неблагоприятно повлиян от фактори като влошаване на техните местообитания и обезпокояване на животните от човешки дейности, замърсяване на морската среда, намаляване на хранителните ресурси, употреба и изоставяне на съоръжения за масов риболов, както и умишлен или случаен улов.

Уязвимостта на китоподобните към подобни заплахи дава основание за изпълнение на конкретни и широко координирани мерки за опазването им. Независимо от провежданите в миналото или понастоящем научни изследвания познанията за биологията, екологията и популационната динамика на китоподобните са недостатъчни и е необходимо гържавите и регионалните организации да развият сътрудничество за изследвания и мониторинг на тези видове с цел пълното изпълнение на мерките за опазването им.

За делфините

Появили се първоначално на сушата преди около 10 млн. години по време на миоцена, делфините придобили нови белези, които им дали предимство за живот в океана — предните крайници се превърнали в перки, а задните съвсем изчезнали, тялото се угължило в рибоподобна форма, опашката се развила в плосък хоризонтален плавник (за разлика от рибите, при които е вертикален). Кожата им станала гладка допринасяйки за съвършената хидродинамика на тялото. Окото се приспособило за подводно гледане — с плоска роговица и кръгла леща. Делфините имат силно развити бели гробове. Името им произлиза от гръцката дума „делфис“, което значи „с утроба“.

Делфините са социални животни, живеят на стага и имат сложни начини за общуване по между си. Когато се роди малко делфинче, майката с побутване на муцуната го принуждава да се изкачи на повърхността и да поеме първата си глътка въздух, иначе малкото е заплашено от удавяне. Понякога в тази особено важна първа стъпка в живота на делфина помагат и други членове на стагата. Делфините издават много и различни звуци, които са уникални за всеки индивид. Така те общуват помежду си, разпознават се в стагата, обменят информация за заобикалящата ги среда и заплахите, комуникират по време на лов или просто си говорят едно с други.

Благодарение на хидродинамичното си тяло делфините могат да развиват невероятни скорости под вода — до 40—50 км/ч. По този начин дори и най-бързите риби стават лесна плячка за бозайниците. Освен да ловуват делфините обичат да се забавляват и играят. Могат да правят различни акробатични номера — салта, пируети, скокове, да следват дирите на плавателните съдове десетки километри, да скачат пред носовете на корабите с голяма скорост.

За ориентиране във водата делфините използват едно от чудесата на съвременната навигация — ехолокацията или ултразвуци. Делфините използват ехолокацията от стотици хиляди години и са я превърнали в съвършен метод за ориентиране.

Морски бозайници в Черно море

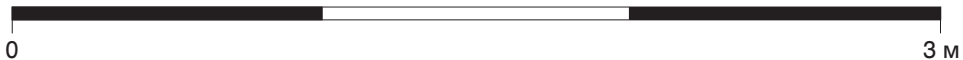
Морска свиня (Муткур)

Обикновен делфин

Афала

Черноморска мрежа на неправителствените организации

9000 Варна, ул. „Д-р Л. Заменхоф“ 2

тел.: (052) 615-856

ел. поща: bsnn@bsnn.org

уеб сайт: www.bsnn.org